

УДК 636.2.033
JEL Classification Q 10

Пуцентейло Петро
д.е.н., професор
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна
E-mail: naukatneu@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Анотація

Вступ. Мета розвитку галузі м'ясного скотарства як єдиної системи – насичення продовольчого ринку якісними м'ясом і м'ясопродуктами власного виробництва, досягнення продовольчої незалежності держави та збільшення експорту продукції, що забезпечується через відповідну організаційну модель ефективного розвитку м'ясного скотарства. Визначено складові галузі, які є необхідними для формування ефективної ринкової моделі організації діяльності м'ясного скотарства і об'єднують сукупність суб'єктів господарювання, а саме: особисті селянські господарства; фермерські господарства; сільськогосподарські підприємства; виробничі і збутові кооперативи; агрохолдинги; асоціації, племінні заводи, племінні репродуктори.

Методи. Теоретичною та методологічною основою є положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти органів державної влади України з питань розвитку аграрного сектора. Використано такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання – при дослідженні трансформації відносин у галузі; теоретичного узагальнення і порівняння – для розвитку понятійного апарату; методи аналізу і синтезу – для деталізації об'єкта дослідження; абстрактно-логічний – при теоретичному узагальненні сутності та методів формування механізмів управління ефективністю галузі; графічний – для наочного відображення структури галузі.

Результати. Виявлено, що у процесі сільськогосподарського виробництва між суб'єктами господарювання встановлюються певні економічні відносини, що за своєю суттю є сукупністю різних елементів ринкової економіки. Галузь м'ясного скотарства, як складова частина національної економіки, розвивається під дією об'єктивних законів ринку. Важливу роль у цьому процесі відіграє конкуренція, яка зумовлює динамічний розвиток економічних процесів і тісно пов'язана з ціною, попитом і пропозицією.

Перспективи. Обґрунтовано, що для ефективного розвитку м'ясного скотарства існує потреба в застосуванні інтеграційних технологій, що передбачають об'єднання економічних, організаційних, технологічних, трудових та інтелектуальних потенціалів їхніх учасників, які забезпечуються на основі механізму самофінансування і залучення інвестиційних ресурсів для нових високоефективних виробництв.

Ключові слова: ефективність, тваринництво, галузь м'ясного скотарства, організаційно-економічне забезпечення, підприємство, ринок.

Вступ. В Україні тваринництво, особливо м'ясне скотарство перебуває в кризовому стані. Поголів'я м'ясної худоби у всіх категоріях господарств суттєво скоротилося. Особливо катастрофічна ситуація склалася в сільськогосподарських підприємствах, які донедавна були основними виробниками м'яса яловичини. Головними чинниками, що негативно впливають на розвиток галузі, є загальна економічна криза в державі, що призвела до зниження купівельної спроможності населення, диспаритет цін на продукцію сільського господарства і промисловості, відсутність цілеспрямованої обґрунтованої державної підтримки галузі, а також недосконалість кредитної, податкової та інвестиційної політик. Проблеми підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва, забезпечення конкурентоспроможності галузі, найбільш конкретним узагальнюючим виразом чого є подолання збитковості та досягнення прибутковості виробництва, останнім часом набули особливої актуальності. Необхідні пошук і застосування дієвих

організаційно-економічних важелів, які спонукатимуть сільськогосподарських товаровиробників зменшувати собівартість, впроваджувати інтенсивні ресурсозберігаючі технології виробництва високоякісної продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ефективність функціонування тваринництва у більшості країн світу висвітлювалася представниками зарубіжної аграрної науки, на що вказують наукові праці цих авторів. Значну теоретичну і практичну цінність для вітчизняної науки мають дослідження зарубіжних вчених: Дж. Армбрустера, О. Граверта, Д. Колмана, Л. Ласатера, Я. Рендела, Е. Садоулета, Й. Слоцомбе, Д. Фокса. А. Черкаєва. Проблема формування і функціонування аграрної економіки і м'ясного скотарства, зокрема, присвячені праці відомих вітчизняних учених: І. Баланюка, П. Березівського, Д. Вінничука, В. Дієсперова [1], С. Дусановського, М. Калінчика, В. Месель-Веселяка [2], М. Місюка [3], М. Одінцева, В. Пабата, М. Пархомця [4-5], В. Рижкова, П. Саблука, С. Спеки, А. Стельмашука, В. Топіхи, О. Ульянченка Н. Шиян [6-7] та інших.

Проте, у теоретичному та методологічному аспектах залишаються недостатньо вивченими проблеми розробки ефективних стратегій і досконалих організаційно-економічних механізмів управління ефективністю виробництва. Фундаментальний характер даної наукової проблеми визначається відсутністю серед провідних економічних шкіл єдиних підходів до принципів формування системи управління ефективним розвитком тваринництва. Поряд з цим, в науковій літературі практично відсутні дослідження в напрямку збільшення можливостей ефективного виробництва яловичини в ситуації, що склалась в Україні.

Метою статті є обґрунтування побудови системи організаційно-економічного забезпечення ефективного розвитку галузі м'ясного скотарства та розроблення на цій основі рекомендацій щодо її практичної реалізації.

Методологія дослідження. При дослідженні використовувались методи теоретичного і творчого осмислення вибраної тематики.

Результати. У процесі сільськогосподарського виробництва між суб'єктами господарювання встановлюються певні економічні відносини, що за своєю суттю є сукупністю різних елементів ринкової економіки. В умовах сьогодення сільське господарство, як і національна економіка, розвивається під дією об'єктивних законів ринку, що обумовлює розгляд організаційно-економічних чинників впливу на їхнє формування.

Більш поширеною формою їхнього вираження є організаційно-економічні відносини. Останні зумовлюються ринковими силами, що мають комплексну дію і визначають структуру галузевого виробництва, особливості господарського забезпечення, важелі регулювання та міжгалузеві відносини. Важливу роль у цьому процесі відіграє конкуренція, яка зумовлює динамічний розвиток економічних процесів і тісно пов'язана з ціною, попитом і пропозицією. Саме тому розгляд і вивчення ефективних організаційно-економічних чинників розвитку галузі тваринництва є важливим методологічним завданням і результатом наукового узагальнення виробничо-господарської практики. Вони є важливою складовою сучасної аграрної економічної науки, що дає змогу вивчати виробничо-господарські відносини у взаємозв'язку з наявними ресурсами, потенціалом і новітніми технологіями.

Економічний механізм забезпечення відтворювального процесу охоплює такі аспекти: налагодження економічних зв'язків; вдосконалення форм організації праці; методів управління; ефективне використання важелів товарно-грошових відносин; оптимізація використання чинників виробництва.

Економічний механізм забезпечення відтворювального процесу є найбільш складною ланкою в системі управління на макроекономічному рівні. Він дає можливість координувати соціально-економічні явища в міжгалузевій, галузевій і мікрорівневій площині їхнього розвитку. У зв'язку з цим багатогранність форм економічного забезпечення – об'єктивна необхідність, зумовлена особливостями його формування та ефективністю функціонування відтворювального процесу на сучасному етапі розвитку.

Основний зміст економічного забезпечення – економічні відносини, пов'язані з обміном товарів і послуг, у результаті яких формується попит, пропозиція і ціна. Поняття “економічне забезпечення” складається не тільки зі сфери економічних відносин, а й охоплює особливий розділ – управління економікою, тобто управління економічними об'єктами і процесами. Економічне забезпечення – це виробничо-економічна діяльність незалежно від її виду, яка характеризується універсальною ознакою, і загальною властивістю: це завжди перетворення економічних ресурсів у певний економічний продукт.

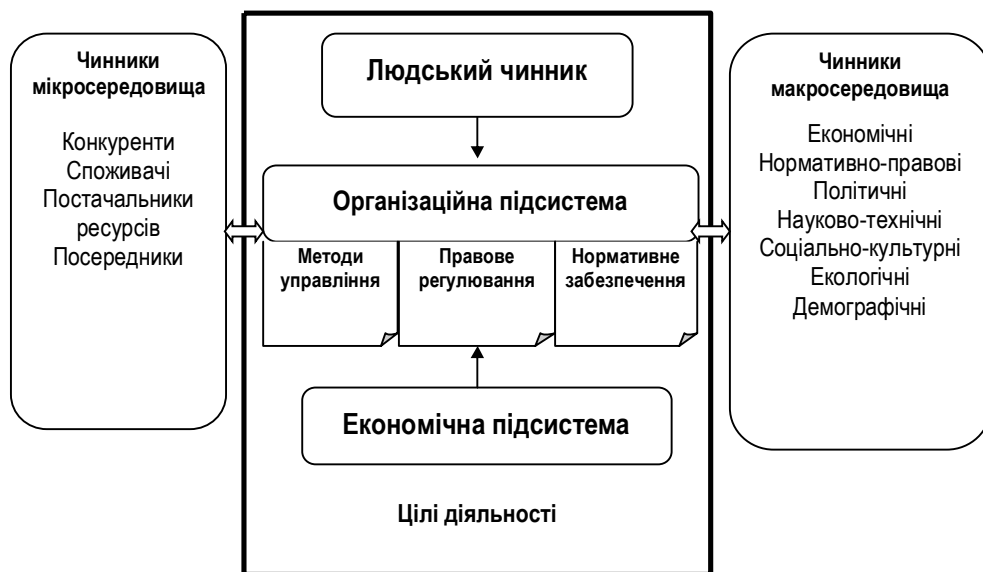
Вони сприяють вирішенню проблем виявлення найбільш ефективних способів управління виробництвом і досягнення господарської рівноваги. Для ритмічно функціонуючого економічного забезпечення характерним є переважання внутрішніх взаємозв'язків складових частин системи між собою щодо чинників зовнішнього впливу. В процесі своєї дії цей механізм доволі активно впливає на інші чинники виробництва і максимально пристосовує їх для виконання своїх завдань. При цьому багато ланок цілісного економічного забезпечення переходять у новий якісний стан, і в системі виникають нові функції і нові властивості. Отже, поняття “економічне забезпечення” є певною сукупністю взаємозалежних і взаємообумовлених функціональних елементів, об'єднаних єдиною метою свого функціонування і здатних до відтворення на більш якісному новому рівні за рахунок власних фінансових ресурсів.

Економічними чинниками галузі тваринництва є попит і пропозиція на м'ясо, встановлення паритету цін, стабілізація і досягнення беззбиткового рівня виробництва м'яса, платоспроможний попит населення, конкурентне середовище, інвестиційне забезпечення, доступні за ціною матеріально-технічні засоби виробництва, кількість товаровиробників, спеціалізація і концентрація виробництва; рівень оплати праці.

Економічне забезпечення функціонування ринку м'яса потрібно розглядати як відносини між його суб'єктами, що виникає у процесі руху товаропотоків від виробників до споживачів м'ясної продукції. Його мета – взаємовигідне партнерство і відносно справедливий розподіл виручки від реалізації кінцевої продукції між суб'єктами ринку, що дає змогу сільськогосподарським товаровиробникам забезпечити розширене відтворення, стимулюючи підвищення якості вирощуваної продукції, зменшення витрат виробництва та мінімізацію ціни кінцевої продукції на основі поєднання цінового саморегулювання і активного впливу держави. Основними його елементами є ціна і маркетингові технології, що впливають на поведінку суб'єктів. До функціональних елементів економічного забезпечення тваринництва належать: виробнича та організаційна структура галузі; відносини з реалізації продукції (послуг); система ціноутворення; формування і розподіл прибутку.

Організаційна підсистема організаційно-економічного забезпечення в узагальненому вигляді – це система прямих і зворотних зв'язків, які носять характер інформаційних потоків, управлінських рішень та організаційно-адміністративних дій, що базуються на процесі взаємодії суб'єктів господарювання один з одним з приводу господарської діяльності (рис. 1).

Законодавство в економічній сфері виступає передумовою побудови і функціонування організаційно-економічного забезпечення і є найважливішим його елементом. Організаційно-економічний процес на рівні його правового оформлення набуває дієвості і практичної конкретизації. Нормативно-правове регулювання галузі тваринництва забезпечується через закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства аграрної політики і продовольства України, тобто як за допомогою законів і нормативних актів загальної дії, які регламентують діяльність сільського господарства, так і за допомогою спеціалізованої законодавчої бази.

Рис. 1. Організаційно-економічне забезпечення функціонування підприємств*

*Джерело: розробка автора

Організаційна структура тваринництва – це сукупність суб'єктів господарювання, що вирощують, проводять забій і переробку великої рогатої худоби, займаються виробництвом м'ясної продукції з яловичини, сприяють її просуванню на ринку від виробника до посередника і до кінцевого споживача (рис. 2).

Організаційна структура формується на двох рівнях: первинний ринок – сфера товарно-грошових операцій, у процесі яких сільськогосподарські підприємства реалізують вирощену ними велику рогату худобу переробним підприємствам. Його структура багато в чому визначає ступінь та напрями розвитку ринку яловичини, і вторинний – сфера, в якій посередники, що стали власниками худоби на первинному ринку, виконують роль продавців, а покупців – різні переробні підприємства або інші посередницькі структури. На практиці між ними немає чіткої межі, в кожному сегменті первинного ринку є і свої специфічні учасники вторинного ринку та загальні.

До основних організаційних чинників м'ясного скотарства належать такі: територіальне розміщення виробництва і переробки сировини, нормативно-правове забезпечення, розвиток кормової бази, технологія ведення тваринництва, інфраструктура ринку, рівень кваліфікації працівників. Так, раціональний рівень організації виробництва в галузі скотарства є першоосновою одержання високої результативності господарювання навіть при інших несприятливих умовах, і навпаки, адже макроекономічні чинники не сприяли розвитку виробництва у сільськогосподарських підприємствах, внаслідок чого результати їхньої господарської діяльності в галузі скотарства залишаються низькими.

Науковці В. Я. Амбросов і Т. Г. Маренич до організаційних чинників, які позитивно впливають на рівень і ефективність виробництва відносять наявність сівозмін, системи взаємопов'язаних дрібних, середніх і великих виробництв, можливостей диверсифікації, комбінування та взаємодоповнення галузей, доцільного поєднання виробничої й соціальної інфраструктури, логічно завершеної структури управління, можливість формування рівноцінних трудових колективів власників і найманих працівників, розробки єдиних методів стимулювання їхньої праці та матеріальної заінтересованості [8, с. 17].

Рис. 2. Організаційне забезпечення функціонування м'ясного скотарства*

*Джерело: розробка автора

Отже, організаційний чинник є визначальним компонентом економічної системи, який забезпечує економічну ефективність використання землі, техніки і технології, впроваджень науки та інновацій, удосконалення організації праці, поширення мотивації до раціонального використання ресурсів і дає змогу раціонально поєднувати спеціалізацію, інтенсифікацію, кооперацію та інтеграцію для досягнення оптимального результату при мінімальних затратах.

Особливості змісту організаційно-економічного забезпечення м'ясного скотарства обумовлені призначенням і специфікою цієї системи. З огляду на основні методологічні принципи теорії систем, розвиток наукової думки про зміст систем сільського господарства і власні узагальнення практики вважаємо логічно розглядати галузь м'ясного скотарства одним з важливих елементів системи м'ясного підкомплексу, яка значною мірою зумовлює систему тваринництва загалом і всю систему аграрного господарства.

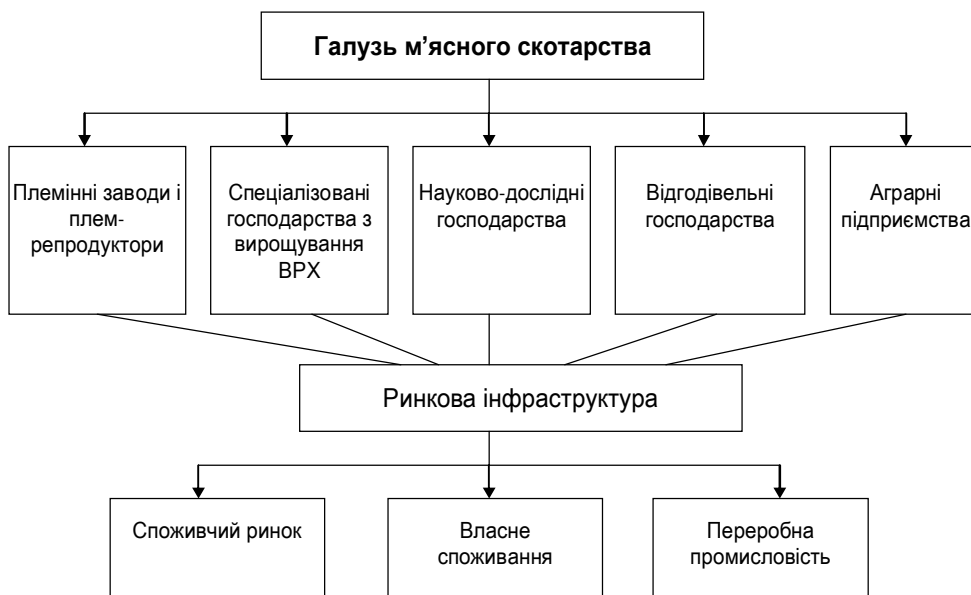
Основними критеріями результативності організаційно-економічного забезпечення підвищення ефективності виробництва продукції м'ясного скотарства є такі:

- оперативність організаційно-економічного забезпечення, що охоплює цінність і своєчасність підготовки та прийняття рішень;
- надійність організаційно-економічного забезпечення, що охоплює відповідність прийомів і методів роботи сучасному рівню науково-технічного прогресу; рівень підготовки, стаж практичної роботи і стабільність кадрів;
- оптимальність організаційно-економічного забезпечення –обґрунтованість ступінчастості (ієрархічності) в аграрних холдингах і сільськогосподарських підприємствах, а також співвідношення централізації і децентралізації управління стосовно конкретних умов, норми керованості тощо.

Галузь м'ясного скотарства складається із сукупності підприємств, які забезпечують її діяльність. Так, аграрні підприємства галузі м'ясного скотарства представлені такими суб'єктами:

- особистими селянськими господарствами;
- фермерськими господарствами;
- сільськогосподарськими підприємствами приватної форми власності (приватні аграрні підприємства, приватно-орендні підприємства, товариства);
- виробничими і збутовими кооперативами;
- агрохолдингами;
- асоціаціями.

Узагальнена схема організаційної структури галузі м'ясного скотарства представлена на рис. 3.

Рис. 3. Структура галузі м'ясного скотарства України*

*Джерело: розробка автора

Основні організаційні форми ведення м'ясного скотарства в Україні представляють такі утворення:

- племінні заводи;
- племінні репродуктори;
- племінні господарства із завершеним оборотом стада;
- промислові господарства з завершеним оборотом стада;
- господарства-репродуктори, які вирощують телят до 7–8 місячного віку;
- вирощування і відгодівля м'ясної худоби особистими селянськими господарствами;
- господарства, які займаються дорощуванням і відгодівлею м'ясної худоби концкормами і кормовими відходами харчової промисловості;
- спеціалізовані ферми великої рогатої худоби м'ясних порід у господарствах приміської зони з різноманітною спеціалізацією;
- комбіновані форми сільськогосподарської діяльності.

У зоні західних районів України у 80-90-х роках ХХ ст. виробництво яловичини

забезпечувалося в основному в спеціалізованих господарствах трьох типів. Перший тип – господарства, що вирощували телят з 10–20-денного до 4–6-місячного віку. Після цього періоду молодняк передавали на підприємства другого типу.

Другий тип – господарства, що спеціалізувалися на дорощуванні та інтенсивній відгодівлі молодняку з 4–6-місячного віку до реалізації його в 16–18 місяців.

Третій тип – господарства з повним технологічним циклом виробництва яловичини, що охоплювали усі три періоди – вирощування, дорощування і заключна відгодівля. Спеціалізованих господарств з виробництва яловичини першого типу було 12%, другого – 22% і третього – 64%. Отже, більшість спеціалізованих господарств мало повний технологічний цикл виробництва яловичини. Оптимальні розміри їх на той час становили від 3000 до 6000 голів, широкого розповсюдження набули спеціалізовані ферми до 2000 голів. Розміри цих господарств визначалися станом кормової бази, раціональним вирішенням питання утилізації гною, природно-економічними особливостями зони тощо.

С. К. Кот виокремлює у м'ясному скотарстві такі типи господарств і ферм:

– спеціалізовані м'ясні господарства-репродуктори – з вирощування молодняку м'ясних порід:

– спеціалізовані м'ясні господарства з повним циклом виробництва – з відтворення стада, вирощування і відгодівлі надремонтного молодняку в умовах внутрігосподарської спеціалізації;

– м'ясні ферми, створені у господарствах, які не є спеціалізованими в даній галузі;

– племінні заводи і ферми, що займаються удосконаленням порід худоби м'ясного напрямку, а також вирощуванням племінного молодняку для реалізації в інші товарні господарства [9, с. 36].

За основними типорозмірами ферми і комплекси з виробництва яловичини від м'ясних порід худоби бувають на 600, 800, 1200 корів, відгодівельні комплекси – на 1000, 2000 і 6000 голів великої рогатої худоби [9, с.36].

Залежно від спеціалізації, природно-економічних умов, технологій утримання господарства з вирощування і відгодівлі молодняку м'ясної худоби розраховані на одночасне утримання від 100 до 20 тис. голів. Так, для господарств Полісся, Карпат та інших територій, де є достатня кількість природних лук, пасовищ і сіножатей, чисельність худоби м'ясних порід коливається в межах 400–800 голів. Спеціалізовані господарства з вирощування і відгодівлі м'ясної худоби, тобто ті, які мають рекомендовані розміри ферм і земельних угідь, функціонують із замкнутим циклом з вирощуванням ремонтного молодняку для оновлення стада на власній кормовій базі. Для такої категорії господарств оптимальною чисельністю є 1000–2000 голів. Чисельність м'ясної худоби більше 2 тис. голів характерна для вертикально інтегрованих підприємств, кластерів та агрохолдингів, де виробництво здійснюється з високою інтенсивністю на промисловій основі. В середньому по Україні чисельність худоби м'ясного напрямку в господарствах становить від 400 до 1000 голів. На думку В. Я. Месель-Веселяка, найбільш ефективними є виробництво на фермах, де за рік відгодовують 2,5–3 тис. голів великої рогатої худоби [2, с. 24].

За умовами комплектування стада усі спеціалізовані господарства можна поділити на декілька основних груп:

1. Господарства з вирощування і відгодівлі, починаючи з молочного періоду. В них молодняк надходить з 10–20 – денного віку живою вагою 35–45 кг.

2. Господарства з вирощування і відгодівлі молодняка молочних і м'ясних порід після молочного періоду – з 4–8 місячного віку живою вагою 120–200 кг.

3. Господарства з відгодівлі великої рогатої худоби з використанням відходів харчової промисловості – комплектують молодняком у віці 10–12 місяців, а також дорослою худобою. Мінімальна вага дорощування некастрованих бугайців 280–300 кг, кастрованих – 260–280 кг, телиць – 240–260 кг.

У господарствах при використанні кормів власного виробництва відгодівлю молодняку потрібно починати з 180–200 кг незалежно від статі й віку. При комплектуванні м'ясного контингенту

на відгодівлю потрібно дотримуватися умов створення однорідних груп за вагою і віком тварин, оскільки промислова технологія базується на принципах групового обслуговування.

Галузь м'ясного скотарства розвивається за такими етапами:

- формування племінної бази, тобто нарощування чистопородного поголів'я;
- створення товарних стад шляхом схрещування маточного поголів'я з плідниками м'ясних порід;

– формування декількох стад м'ясної худоби за рахунок закупівлі поголів'я, що потребує великих фінансових витрат. Купуються тільки плідники м'ясних порід або їхні сперми, а також матеріал для ембріонотранспорту;

– виділення малопродуктивних молочних корів в деяких стадах, утримання їх за технологією м'ясного скотарства й осіменіння плідниками м'ясних порід.

М'ясне скотарство функціонує через сформовану ринкову інфраструктуру, яка охоплює поряд із сільським господарством ланки первинної обробки і промислової переробки, оптову ланку, роздрібну ланку і безпосередньо споживачів кінцевої продукції галузі. Механізмом виконання цього є ринок м'ясної продукції, який охоплює організаційно-економічні форми взаємовідносин між суб'єктами господарювання різних сфер галузі м'ясного скотарства, забезпечуючи рух продукції на усіх стадіях відтворювального процесу – від вирощування і відгодівлі тварин (отримання м'ясної сировини) до виготовлення готових продуктів і реалізації їх кінцевому споживачу. Отже, поняття "ринку м'ясного скотарства" охоплює функціонування його відповідних контрагентів (сільськогосподарських, заготівельних, переробних і торговельних організацій), між якими об'єктивно виникають виробничі зв'язки й успішно вирішуються економічні взаємовідносини.

Галузь м'ясного скотарства має чіткий поділ на племінне та товарне з їхніми завданнями і цілями. Мета племінного тваринництва – отримувати племінних плідників для використання в товарних стадах. Інша ціль у товарних стадах, які мають завдання отримувати тварин для вирощування на м'ясо. В м'ясному скотарстві кінцевим продуктом є отримання телят, які при вирощуванні на м'ясо дають яловичину. Тобто є чіткий поділ на два технологічних процеси. Перша система відіграє репродуктивну функцію (стадо корів), де відбувається отримання і вирощування телят за призначенням (бугайці) – для вирощування на м'ясо, за рахунок яких і відбувається його виробництво, і телички – для ремонту стада. Друга – вирощування молодняка для виробництва яловичини, яка є основною ланкою у виробництві яловичини, а перша – як допоміжне джерело в отриманні м'яса за рахунок вибракуваних тварин.

Висновки і перспективи. Таким чином, м'ясне скотарство є частиною агропромислового комплексу України, що складається із сукупності підприємств і організацій, які організовано забезпечують виробництво, заготівлю, транспортування, переробку, зберігання і реалізацію м'яса яловичини і телятини, а також м'ясопродуктів з них. Метою розвитку галузі м'ясного скотарства є насичення продовольчого ринку якісним та екологічно чистим м'ясом і м'ясопродуктами власного виробництва та досягнення продовольчої незалежності держави, що обумовлює специфіку її конкурентоспроможного розвитку.

Визначено, що у процесі сільськогосподарського виробництва між суб'єктами господарювання встановлюються організаційно-економічні відносини, які зумовлюються ринковими силами, що мають комплексну дію і визначають структуру галузевого виробництва, особливості господарського механізму, важелі регулювання та міжгалузеві відносини. Економічними чинниками розвитку м'ясного скотарства є: попит і пропозиція на яловичину і телятину, встановлення паритету цін, стабілізація і досягнення беззбиткового рівня виробництва м'яса, платоспроможний попит населення, конкурентне середовище, інвестиційне забезпечення, доступні за ціною матеріально-технічні засоби виробництва, кількість товаровиробників, спеціалізація і концентрація виробництва, рівень оплати праці. До основних організаційних чинників розвитку м'ясного скотарства віднесено: територіальне розміщення виробництва і переробки сировини, нормативно-правове забезпечення, розвиток кормової бази, технологія ведення тваринництва, інфраструктура ринку, рівень

кваліфікації працівників. Це дозволило трактувати організаційно-економічне забезпечення конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства як важливу частину виробничо-господарських, фінансово-кредитних і організаційно-управлінських відносин, що володіють властивістю якісної адаптації до кон'юнктурних змін ринку і генерування інноваційних передумов.

Список використаних джерел

1. Дієсперов В.С. Скотарство як найбільш проблемна галузь тваринництва / В.С. Дієсперов // Економіка АПК. – 2016. – №2. – С. 38-45.
2. Месель-Веселяк В. Я. Методичні рекомендації щодо формування регіональних виробництв у м'ясопродуктовому підкомплексі / В. Я. Месель-Веселяк, О. В. Мазуренко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 71 с.
3. Місюк М.В. Ринок продукції скотарства / М.В. Місюк. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 330 с.
4. Пархомець М.К. Доходи галузей тваринництва та шляхи їх збільшення у аграрних підприємствах регіону / М.К. Пархомець, Л.М. Уніят // Вісник ТНЕУ. – 2014. – № 1 (січень-березень). – С. 49-62.
5. Пархомець М.К. Організаційно-економічний механізм забезпечення доходності сільськогосподарських підприємств: теорія, методика, практика : монографія / М.К. Пархомець, В.В. Гудак. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 256 с.
6. Шиян Н.І. Організаційно-економічний механізм формування прибуткового виробництва продукції скотарства / Н.І. Шиян. – Х.: КП Миськдрук, 2011. – 288 с.
7. Шиян Н.І. Структура витрат як фактор формування рівня ефективності галузі м'ясного скотарства / Шиян Н.І. // Економіка АПК. – 2015. – № 12 – С. 44-50.
8. Амбросов В. Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В. Я. Амбросов, Т. Г. Маренич // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 14–20.
9. Кот С. К. Организация промышленного производства продуктов животноводства на фермах / С. К. Кот. – М. : Экономика, 1982. – 72 с.
10. Пуцентайло П.Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: монографія / П.Р. Пуцентайло. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка» ТНЕУ, 2011. – 420 с.

Putsenteilo Petro
Dr.Sc.(Econ.), Professor
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine
E-mail: naukatneu@gmail.com

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PROVIDING OF ANIMAL HUSBANDRY EFFECTIVE DEVELOPMENT IN CONDITIONS OF CRISIS

Abstract

Actuality. The aim of the cattle breeding industry as a whole system is the saturation of the food market with quality meat and meat products of own production, achieving food independence of the state and increasing exports of products provided through appropriate organizational model of effective development of meat cattle breeding.

The components of the industry necessary for the formation of an effective market model for meat cattle breeding organization and combination a set of business entities have been determined, namely as: individual farms; farms; agricultural enterprises; production and marketing cooperatives; agricultural holdings; associations, breeding plants, pedigree reproducers.

Purpose. The aim of the article is to substantiate the construction of the system of organizational and economic providing of cattle breeding industry efficient development and formulate recommendations concerning its practical implementation on this basis.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the article is fundamental assumptions of modern economic theory, scientific works of domestic and foreign scholars. The following methods were used in this article, in particular: methods of analysis and synthesis – to study the object and subject of study; graphics – for a visual display of relationships between observable indicators; abstract and logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions); constructive and experimental (formation mechanisms of

competitiveness management industry), theoretical modeling – to summarize the principles of creating competitive advantages.

Findings. It has been revealed that certain economic relations are the aggregate of various elements of the market economy, established in the process of agricultural production between business entities. The meat cattle breeding industry, as a part of the national economy, is developed under the influence of objective laws of the market. The competition plays the important role in this process that makes the dynamic development of economic processes and closely related to price, supply and demand.

Perspectives. It has been substantiated that there is need for application of integration technologies for the effective development of meat cattle breeding, that provide combining economic, institutional, technological, labor and intellectual potentials of their participants, which are provided on the basis of the mechanism of self-financing and attracting investment resources for the new highly efficient productions.

Key words: effectiveness, stockbreeding, meat cattle breeding industry, organizational and economic provision, enterprise, market.

References

1. Diiesperov, V.S. (2016). *Skotarstvo yak naibilsh problemna haluz tvarynnystva* [Cattle breeding as the most challenged brunch of animal husbandry]. *The Economy of Agro-Industrial Complex*, 2, 38-45.
2. Mesel-Veseliak, V.Ya. & Mazurenko, O.V. (2006). *Metodychni rekomendatsii shchodo formuvannia rehionalnykh vyrobnystv u miasoproduktovomu pidkompleksi* [Guidelines concerning the formation of regional production of meat grocery subcomplex]. Kyiv, Ukraine: IAE.
3. Misiuk, M.V. (2012). *Rynok produktiv skotarstva* [Livestock Market Products]. Kyiv, Ukraine.
4. Parkhomets, M.K. & Uniat L.M. (2014). *Dokhody haluzei tvarynnystva ta shliakhy yikh zbilshennia u ahrarnykh pidpriemstvakh rehionu* [Incomes of stock-raising industries and directions of their increase in agrarian enterprises of region]. *The Herald of Ternopil National Economic University*, 1, 49-62.
5. Parkhomets, M.K. & Hudak, V.V. (2014). *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm zabezpechennia dokhidnosti silskohospodarskykh pidpriemstv: teoriia, metodyka, praktyka* [Organizational-economic mechanism of ensuring the profitability of agricultural enterprises: the theory, methodology, practice]. Ternopil, Ukraine: TNEU.
6. Shyian, N.I. (2011). *Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm formuvannia prybutkovoho vyrobnystva produktiv skotarstva* [Organizational-economic mechanism of formation of profitable cattle production]. Kharkov, Ukraine: Miskdruk.
7. Shyian, N.I. (2015). *Ctruktura vytrat yak faktor formuvannia rivnia efektyvnosti haluzi miasnoho skotarstva* [Structure of costs as an efficiency level formation factor for the beef cattle-breeding branch]. *The Economy of Agro-Industrial Complex*, 12, 44-50.
8. Ambrosov, V.Ya. & Marenych, T.H. (2007). *Velykotovarni pidpriemstva yak osnova vprovadzhennia innovatsii* [Large trade enterprises as the basis of innovation]. *The Economy of Agro-Industrial Complex*, 6, 14–20.
9. Kot, S.K. (1982). *Organizatsiya promyshlennogo proizvodstva produktov zhyvotnovodstva na fermakh* [Organization of industrial production of livestock products on farms]. Moscow, Russia: Ekonomika.
10. Putsenteilo, P.R. (2011). *Konkurentospromozhnist miasnoho skotarstva Ukrainy: teoriia i praktyka* [The competitiveness of beef cattle Ukraine: Theory and Practice]. Ternopil, Ukraine: Ekonomichna dumka.

